

Kalin Anev Janse in interview with Lider (in Croatian)

[View PDF](#)

18/10/2018

Kalin Anev Janse, glavni tajnik Europskog stabilizacijskog mehanizma

Lider, 18/10/2018

Vanja Figenwald

Što dovodi glavnog tajnika Europskog stabilizacijskog mehanizma u Hrvatsku, posebice kad se zna koliko je zemlja daleko od eurozone?

ESM se financira vrijednosnim papirima i prošle je godine bio najveći izdavatelj duga denominiranog u euru u sektoru SSA (supranacionalni, pod-nacionalni ili nacionalni i posrednički investitori, nap. a.) i peti na svijetu, iza četiri najveća nacionalna izdavatelja. S obzirom na to da naši investitori, kao što su središnje i komercijalne banke i fondovi, uključuje hrvatske investitore, došli smo se s njima naći u sklopu našeg obilaska istočne Europe koji uključuje i Mađarsku i Bugarsku. Te su tri zemlje zajedno uložile gotovo milijardu eura u proteklih nekoliko godina, što je prilično velik iznos i zato smo ovdje.

Neke hrvatske institucije vlasnice su vrijed-nosnih papira ESM-a?

Da, i to je glavni razlog za naš posjet ovim zemljama. Iako još nisu članice eurozone, investitori u ovim zemljama kupovali su ESM-ove i EFSF-ove obveznice tijekom krize, što je znak povjerenja u eurozonu.

Koliki je iznos hrvatskih ulaganja?

Otprilike pola od spomenutih milijardu eura otpada na Hrvatsku, što nije malo.

Da razjasnimo nešto - Hrvatska u slučaju krize ne bi mogla računati na pomoć ESM-a?

Tako je. Hrvatska trenutačno nije članica eurozone, time nijedan od 19 dioničara, stoga ne može iskoristiti financijsku pomoć kakvu nudi ESM. No kako je u Europskoj uniji, na raspolaganju ima sve druge europske fondove dok ne postane članica eurozone i dioničar ESM-a. Tijekom krize pratio sam ulazak Litve i Latvije u eurozonu i članstvo u ESM-u i mogu reći da smo dosta vremena proveli prije toga pri-premajuci ih za iskorištavanje mogućnosti ESM-a.

Na što bi Hrvatska mogla računati ako bi se dogodila kriza u budućnosti, s obzirom na to da nije članica eurozone?

Hrvatska ima dvije mogućnosti. Jedna je iskoristiti alate Europske unije, kao što je instrument bilance plaćanja koji možda nije toliko velik kao naš, ali može koristiti Hrvat-skoj u takvoj hipotetskoj situaciji, a druga je zatražiti od Međunarodnog monetarnog fonda financijsku pomoć, kao što je bio slučaj s nekim drugim članicama EU-a. Primjerice, Latvija, Mađarska i Rumunjska sudjelovale su u europskom instrumentu i programu MMF-a, a Poljska je iskoristila MMF-ovu preventivnu kreditnu liniju (engl. precautionary credit line). Kada zemlja postane članica eurozone i, posljedično, članica ESM-a, imat će niz ESM-ovih alata na raspolaganju, što uključuje neizravnu dokapitalizaciju banaka, makroekonomsku financijsku pomoć, preventivnu kreditnu liniju i dr.

Ako bi se u eurozoni pojavila nova kriza, kakva bi bila uloga ESM-a? Koji su resursi na raspolaganju i bi li bili dovoljni za pomoć velikim ekonomijama poput talijanske?

Za odgovor na to pitanje važno je osvrnuti se na razlog nastanka ESM-a, u čemu sam sudjelovao od početka, odnosno otkada je stvoren EFSF, privremeni prethodnik ESM-a. Europa nije imala ovakvu instituciju kada je stvarana ekonomska i monetarna unija i ovo je bio dio koji nedostaje. Počeli smo s bilateralnim zajmovima, ali ubrzo smo shvatili da nedostaje neko strukturno rješenje jer su europske zemlje imale ograničene resurse na raspolaganju. Iz tog je ra-zloga 2010. stvorena nova europska institucija teška 440 milijardi eura, EFSF. Taj je instrument upotrijebljen za pomoć Portugalu, Irskoj i Grčkoj koji su ukupno dobili 185 milijardi eura. Dvije godine poslije stvoren je ESM kao trajno rješenje s dodatnim kapacitetom kreditiranja od 500 milijardi eura. Trenutačno imamo bedem od 700 milijardi eura, kada se kombiniraju EFSF i ESM, od čega smo upotrijebili gotovo 300 milijardi eura. To znači da nam ostaje više od 400 milijardi za kreditiranje. Kad je riječ o velikim ekonomijama, mogu

reći da smo pomogli Španjolskoj, za što je bilo potrebno samo oko 40 milijardi eura, koje smo primijenili kirurški, asistirajući samo bankarskom sektoru. Time smo vratili povjerenje u bankarski sustav i pokazali da svoje resurse možemo upotrijebiti mudro, bez iskorištavanja cijelog dostupnog iznosa. Osim toga, prijevremene otplate nekih zemalja, poput Španjolske, sugeriraju da bi dostupni iznos mogao biti i veći od trenutanih 400 milijardi u eventualnoj novoj krizi. ESM je sličan MMF-u kada je riječ o kreditiranju, a Svjetskoj banci kada je riječ o prikupljanju kapitala. Izdajemo vrijednosne papire i trenutno imamo više od 1500 investitora diljem svijeta, koji kupuju naše obveznice zato što imaju visok rejting i nude dobar povrat. Naši su zajmovi jeftiniji od onih dostupnih na tržištu i u MMF-u te imaju dulji rok naplate, ali u zamjenu za takve pogodne uvjete kreditiranja zemlje su dužne provesti teške reforme. Svaki put kad isplatimo novac očekujemo zadovoljavanje određenih uvjeta kako bi se osigurala financijska stabilnost i ojačala konkurentnost dane zemlje.

Sigurni ste da možete pokriti gospodarstvo veliko poput talijanskog ako bude potrebno?

Saktualnim kapacitetom kreditiranja većim od 400 milijardi eura imamo dovoljno resursa za pomoć zemljama koje se nađu u teškoćama, iako sada ne vidim potrebu za tim. Italija nikada nije izgubila pristup tržištu, čak ni na vrhuncu krize.

Kakav je postupak u slučaju hitne situacije i tko donosi konačnu odluku?

Konačnu odluku donose naša upravljačka tijela, Odbor guvernera, sastavljen od ministara financija eurozone, i Odbor direktora. Prvi odlučuje o programu pomoći, drugi o isplati sredstava. Kada se šalje zahtjev ESM-u, Komisija, Europska središnja banka i ESM obave njegovu procjenu. Posljednji je korak dogovor o Memorandumu o razumijevanju nakon kojeg se pomoć može isplatiti. To može biti vrlo brz proces, kao što smo vidjeli u slučaju Grčke koja je dobila pomoć mjesec dana od donošenja političke odluke da se toj zemlji pomogne.

Grčki program bio je vrlo sporan zbog uvjeta vezanih za pomoć i način na koji je nadzirano njihovo poštovanje. Tko će tijekom sljedeće krize kontrolirati primjenu uvjeta? Nova 'trojka' sastavljena od članova MMF-a, EU i ESB-a ili će biti upotrijebljen neki drukčiji mehanizam?

To je vrlo dobro pitanje koje ulazi u samu srž trenutanih rasprava. Proteklih

nekoliko godina znatno smo evoluirali. Prije osam godina ESM nije postojao i EFSF je tek stvoren. Kada smo počeli s konceptom 'trojke', MMF je bio potreban zbog financijskih resursa i tehničke ekspertize, no tijekom krize uspjeli smo na europskoj razini izgraditi oboje. Ciparski je program bio uglavnom financiran iz ESM-a, pri čemu je MMF sudjelovao samo s deset posto, a treći grčki paket zajmova u cijelosti je financiran iz ESM-a. Rasprava se sada vodi o načinu realizacije programa u budućnosti. Rastući je konsenzus da ESM i Komisija trebaju zajednički primijeniti proces, dok bi MMF i ESB imali manju ulogu. Ipak, o detaljima se još raspravlja.

Dakle, proces bi bio manje politički, više tehnički?

Mi smo institucija s ekspertizom u financijama, tržištima kapitala i ekonomiji, ali na kraju dana u rukama smo 19. članica eurozone. Pokušavamo uvijek naći rješenja u najboljem interesu 19 država članica i smatramo se tehničkom organizacijom, ne političkom. Težimo biti najbolji u financijama, tržištima kapitala i ekonomiji.

Ali države članice odlučuju.

Sve važne odluke na kraju donose Odbor guvernera i Odbor direktora, u većini slučajeva jedno-glasno, za što postoji dobar razlog. Davanje financijske pomoći nekoj zemlji velika je politička odluka koja mora proći kroz parlamente mnogih zemalja, što je razumljivo jer te zemlje na sebe preuzimaju znatne financijske obveze.

Znači da će parlamentarni pristanak biti potreban i ubuduće?

Da, u zemljama koje pretpostavljaju parlamentarnu proceduru za ovo. Rasprava o budućnosti ESM-a fokusirana je na veću suradnju s Komisijom, kako stvoriti bolje preventivne kreditne linije, kako pretočiti ESM u zaštitnu mrežu za Jedinostveni sanacijski mehanizam (namijenjen sanaciji posrnutih banaka, nap. a.) i, dugoročno, kako integrirati ESM u pravni okvir Europske unije. Znajući da posljednje zahtijeva promjenu europskih ugovora, možemo pretpostaviti da će to potrajati.

Dio rasprave je i moguće pretvaranje ESM-a u Europski monetarni fond?

Taj naziv postao je sinonim inicijative za unaprjeđivanje i poboljšavanje ESM-a, ali on nije toliko važan zato što je ESM već snažan brend na tržištu i to može ostati. Osim

spomenutih točki rasprave, postavlja se i pitanje uloge ESM-a unutar mogućeg restrukturiranja javnih dugova. Ako naše članice to žele, mi možemo i u tome sudjelovati jer razumijemo tržišta i ekonomiju.

Kakvo je vaše stajalište o euroobveznicama, ideji koja je oživljena tijekom grčke krize?

Jasne su nam koristi postojanja sigurne imovine u Europi, ali trenutačna je politička realnost da ne postoji apetit za dijeljenje dužničkog tereta i to ne bi trebalo forsirati ako ne postoji potrebna potpora. Postoji prijedlog za stvaranje SBBS-a (engl. sovereign bond-backed securities, vrijednosni papiri za koje jamče države članice eurozone), od-nosno financijski strukturiranih proizvoda koji oponašaju sigurnu imovinu, ali oni su toliko komplicirani da za njih ne postoji interes na tržištu koje bi tražilo premiju za takve proizvode zbog kompliciranosti i njihove sličnosti s CDO-ima, koji su uzrokovali krizu (engl. collateralized debt obligations, financijski proizvod koji ujedinjuje različite osigurane dugove). Svakako pomaže promišljati što bi mogla biti dobra, sigurna imovina u eurozoni, pogotovo danas kada se mijenja geopolitička klima. Pitanje koje nam sve češće postavljaju jest kako euro učiniti više globalnom valutom, s obzirom na to da dolar postaje politički instrument i da SAD sve manje sudjeluje u globalnoj trgovini. Raste potražnja za drugom sigurnom valutom, a to je euro.

Dijelite li stajalište nekih europskih dužnosnika i lidera da je grčki program uspio? Grčka je prošla dalek put. Ako je usporedimo s druge četiri zemlje koje su bile dio ESM-ovih pro-grama, Grčka je imala mnogo dublje strukturne probleme i jednu od najslabijih javnih uprava u eurozoni, koja je imala velikih teškoća s uvođenjem reformi. Kada je zemlja bila na putu oporavka 2015., dogodila se vrlo skupa promjena vladinih politika, ali ako pogledamo posljednjih osam godina, programi u toj zemlji bili su uspješni iz nekoliko razloga. Prvo, očuvali smo eurozonu s Grčkom u njoj, iako su mnogi ekonomisti predviđali propast. Drugo, zemlja je progurala mnoge važne reforme. Nezavisne analize koje je proveo OECD i drugi to potvrđuju. Treće, povjerenje investitora se vraća, što pokazuju manji prinosi na obveznice. Posljednje, potpora ESM-a s jeftinim zajmovima i dugim rokom naplate de facto je značila znatno olakšanje duga bez nominalnog 'šišanja' privatnih investitora i bez proračunskih troškova za druge članice eurozone. Sve to po-moglo je Grčkoj da se reformira i vratiti povjerenje investitora. Sada je važno da zemlja nastavi ovim putem i ostane predana dogovorenim mje-rama.

Problem nisu samo mjere, nego i način na koji su bile provedene. Grčka je izgubila četvrtinu BDP-a, mnogi su ljudi gurnuti na rub siromaštva, a razina duga ostaje golema.

Teško je uspoređivati situaciju prije i poslije jer su statistike bile upitne kada je zemlja ulazila u eurozonu, a osim toga, Grčka je živjela iznad svojih mogućnosti, tako da je povratak ekonomije na realističnije razine bio nužan. Danas je Grčka mnogo zdravija ekonomija koja je vratila konkurentnost i bilježi suficit tekućeg računa. Istina, građani su morali proći vrlo teške reforme, ali svladati krizu uvijek znači teške promjene. Koristi su vidljive u zemljama kao što su Španjolska i Irska. Ide im dobro zahvaljujući odlučnom pro-vođenju reformi. Ako Grčka nastavi istim putem, može postati uspješna priča.

Hoće li budući programi pomoći biti rigorozni kao grčki?

Jednako smo strogi bili s Grčkom kao i s drugim zemljama, ali svaka je situacija bila drukčija. Važno je postići održivost duga i progurati reforme potrebne za povratak konkurentnosti. U budućim krizama moramo osigurati da eurozona ostane očuvana, ali i financijsku stabilnost u tim zemljama.

Koliko je novca dosad ESM isplatio i koliko je zaradio? Kakve su općenito brojke koje opisuju rad institucije?

Dosad smo isplatili oko 295 milijardi eura, od čega 185 unutar EFS-a i 110 iz ESM-a, što polako do-bivamo natrag. ESM raspolaže uplaćenim kapitalom od 80 milijardi eura, najvećim za neku međunarodnu financijsku instituciju koji su uplatile zemlje članice eurozone. Taj se novac ne iskorištava za davanje zajmova, već kao osiguranje za investitore, pa sav potrebni novac za davanje zajmova prikupljamo na tržištima kapitala. Trenutačno imamo oko 300 milijardi eura izdanih obveznica. Prošle smo godine izdali više od 60 milijardi, ove ćemo dosegnuti 46, a sljedeće plani-ramo 32,5 milijardi. Cilj nam nije ostvariti dobit, ali moramo naplatiti malu naknadu za naše zajmove kako bismo pokrili vlastite troškove. Ti-jekom godina akumulirali smo dobit od 2,1 mili-jarde eura koje držimo kao rezervu.

Contacts

[Cédric Crelo](#)

Head of Communications and Chief Spokesperson

+352 260 962 205

c.crelo@esm.europa.eu

[Anabela Reis](#)

Deputy Head of Communications and Deputy Chief Spokesperson

+352 260 962 551

a.reis@esm.europa.eu

[Juliana Dahl](#)

Principal Speechwriter and Principal Spokesperson

+352 260 962 654

j.dahl@esm.europa.eu

[George Matlock](#)

Senior Financial Spokesperson

+352 260 962 232

g.matlock@esm.europa.eu